

Elif Güler¹
Araştırmacı

TÜRKİYE'DE İKLİM MÜCADELESİ: SİYASİ PARTİLERİN ROLÜ

*"Doğa ile uyumlu yaşamak,
medeniyetin en büyük erdemlerinden biridir."
Mustafa Kemal Atatürk*

Giriş

Artan sera gazı emisyonları, küresel sıcaklıkların yükselmesine ve aşırı hava olaylarının artmasına yol açmaktadır. Bu değişiklikler, kentsel alanlar ve canlılar üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratmaktadır. Özellikle kentler, iklim değişikliğinin etkilerini en yoğun şekilde hisseden bölgeler arasında yer almaktadır. Büyükşehirler, nüfus yoğunluğu, yapılaşma ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle bu konuda daha kırılgandır. Aşırı sıcaklıklar kentlerde ısı adası etkisi yaratırken sel ve su taşkınları, yetersiz altyapıya sahip şehirlerde ciddi hasarlara ve can kayıplarına yol açabilir.

Kırılgan ve gelişmekte olan ülkeler için büyük ekonomik ve sosyal zorluklar oluşturan çevresel sorunlar, uluslararası ölçekte ele alınmaktadır. 1995 yılından bu yana gerçekleştirilen COP zirveleri, 2015 yılındaki Paris Anlaşması ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, çevre konularının uluslararası boyutta ne kadar yansımaya bulduğunu gösteren önemli adımlardır.

Türkiye de çevresel sorunların etkilerini ciddi şekilde hisseden ülkelerden biridir. Ülkemiz için yaşamsal öneme sahip tarım, su kaynakları, enerji ve turizm gibi sektörler çevresel olumsuzluklardan doğrudan etkilenmektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelede etkin politikalar geliştirmesi ve uygulaması hayati öneme sahiptir. Gerek uluslararası gerekse ulusal bağlamda önemli bir konumda olan iklim değişikliğiyle mücadele konusunun siyasi partilerin ve yerel yönetimlerin de öncelikleri arasında

POLİTİKA NOTU

¹<https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1463/Elif+Guler>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

yer aldığı ya da alması gerektiği düşünülebilir. Bu politika notu aracılığıyla, Türkiye'deki siyasi partilerin iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki girişimlerini ve politikalarını değerlendirmek amaçlanmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Türkiye'deki siyasi partilerin çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili görüşleri, partilerin 2023 Milletvekiliği Genel Seçimi ve 2024 Mahalli İdareler Seçimi için hazırladıkları seçim beyannameleri incelenerek değerlendirilmiştir. İkinci bölüm dünya örneklerine ayrılmış ve Almanya, ABD ve Kanada'dan örnekler incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise örnekler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tartışılmış, geleceğin çevre ve iklim değişikliği politikaları için öneriler sunulması hedeflenmiştir. Siyasi söylemler, bu mücadelenin nasıl şekillendiğini ve hangi politikaların benimsendiğini göstermektedir.

Siyasi Partilerin İklim Değişikliğiyle İlgili Girişimleri

Siyasi söylemler ve parti programları, iklim değişikliği ile mücadelenin nasıl şekillendiğini ve hangi politikaların benimsendiğini göstermesi açısından değerlidir. Siyasi partilerin iklim politikalarına yönelik yaklaşımları iki sebepten dolayı büyük önem taşımaktadır. İlk olarak, siyasi partiler ve liderleri, ulusal ve uluslararası düzeyde kamu politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayan başlıca aktörlerdir. Hükümetlerin oluşturulmasında ve politikaların belirlenmesinde doğrudan etkiye sahiptir. İktidardaki partiler, yasa yapma süreçlerini yönetmekte ve ulusal stratejiler belirlemektedir. Bu stratejiler, ülkelerin iklim değişikliğiyle mücadele kapasitesine ve yönüne yardımcı olmaktadır. Muhalefet partileri ise, sorunlara yönelik alternatif modeller geliştirerek iktidara sunmaktadır.

Türkiye'deki siyasi partilerin iklim değişikliği ve etkileri konusunda farkındalık düzeyleri ve yaklaşımları büyük çeşitlilik göstermektedir. İktidardaki parti, ekonomik büyümeyi ön planda tutarak iklim politikalarını bu perspektiften değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, ekonomik kalkınma ve istihdam yaratma öncelikleriyle çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini dengelemeyi amaçlasa da, çevresel sürdürülebilirlik konusunda yeterince hızlı ve etkin adımlar atılmadığına dair eleştiriler bulunmaktadır. Özellikle, yenilenebilir enerji yatırımları ve karbon emisyonlarının azaltılması konularında somut ve sürdürülebilir politikaların yetersiz olduğu iddia edilmektedir.

Muhalefet partileri ise, iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınma konularında daha proaktif politikalar geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu partiler, iklim değişikliğiyle mücadele konusunu seçim kampanyalarında ve programlarında daha fazla ön plana çıkarmaktadır. Örneğin, bazı muhalefet partileri yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması, yeşil ekonomiye geçiş ve karbon nötr hedefleri gibi somut politikalar önermektedir. Gelecek, Deva, Demokrat ve Saadet Partisi gibi partiler, Türkiye'nin yenilenebilir enerji potansiyelinin hala yeterince fark edilmediğini ve bu potansiyelin değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ancak, genel olarak tüm siyasi partilerin iklim değişikliği konusunda daha bilinçli ve kararlı adımlar atmaları gerektiği vurgulanabilir. Bu bağlamda, sivil toplum örgütleri ve akademik çevreler, siyasi partilere bu konuda daha fazla baskı yaparak politikalarının iklim değişikliğiyle mücadeleye uygun hale getirilmesi için çaba sarf etmektedir.

Farkındalık konusuna örnek vermek gerekirse, Ukrayna-Rusya krizi sonrasında yaşanan enerji maliyetlerinden Türkiye doğrudan etkilenmemiştir. Ancak, Türkiye bu süreçte enerji yoksunluğu yaşamamasına rağmen, küresel piyasadaki enerji maliyetlerindeki artıştan ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Bu durum, enerji güvenliği ve maliyet konularının ne kadar kritik

olduğunu göstermektedir. Türkiye'deki siyasi aktörler bu konunun önemine vurgu yapmış fakat somut göstergeler konusunda yetersiz kalmışlardır. Enerji maliyetlerindeki artış, fosil yakıt bağımlılığının azaltılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Bir başka örnek ise Akkuyu Nükleer Güç Santrali ile ilgilidir. Hükümet, Akkuyu Nükleer Güç Santrali'ni enerjide dışa bağımlılığı azaltmak ve enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla desteklemektedir. Ancak, muhalefet partileri bu projeye karşı çıkmakta ve Türkiye'nin yenilenebilir enerji potansiyelinin hala yeterince değerlendirilmediğini savunmaktadır. Muhalefet partileri, nükleer enerjinin uzun vadede enerjide bağımlılığı artıracığı ve çevresel riskler taşıdığı konusunda endişelerini dile getirmektedir. Özellikle, yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılacak yatırımların daha sürdürülebilir ve çevre dostu bir enerji politikası oluşturacağına inanmaktadırlar.

Siyasi partilerin iklim politikalarına yönelik yaklaşımlarının önemli olmasının ikinci sebebi ise, siyasi partilerin bu politikalar sayesinde toplumsal düşünce ve algıyı yönlendirme potansiyeline sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Savunuculuk (*advocacy*), burada kritik konumdur. Siyasi partiler, seçim kampanyaları ve kamuoyu açıklamaları aracılığıyla toplumun iklim değişikliği konusundaki algılarını ve düşüncelerini şekillendirmektedir. Siyasi liderlerin ve partilerin iklim değişikliğiyle ilgili söylemleri, toplumun bu konuyu ne kadar ciddiye alacağını ve bireysel davranışlarını nasıl değiştireceğini doğrudan etkileyebilmektedir. Partilerin seçim kampanyalarında iklim değişikliği konusuna vurgu yapmaları, seçmenlerin bu konuda daha bilinçli hale gelmesini ve sürdürülebilir yaşam tarzlarını benimsemesini teşvik edebilir.

Ayrıca, siyasi partilerin iklim politikaları, toplumun genel bilinç düzeyini artırarak iklim değişikliğiyle mücadelede daha geniş bir toplumsal hareketin oluşmasına katkıda bulunabilir. Bu nedenle, siyasi partilerin politikalarını aktif bir şekilde savunmaları ve toplumu bu konuda bilinçlendirmeleri büyük önem taşımaktadır. Toplumsal beklentinin yükselmesi ise yine siyasi partileri etkileyerek partilerin seçim dönemlerinde iklim değişikliği ve buna bağlı problemlere karşı daha da duyarlı olmasını sağlayacaktır. Bu noktada, sivil inisiyatifler ve sivil toplum örgütleri, seçmenler ve siyasi partiler arasında köprü görevi görerek konunun daha sık ve ciddi bir şekilde ele alınmasında öncü olabilirler.

Sivil toplum kuruluşları, medya ve akademik çevreler de çevresel savunuculuk faaliyetleri ile toplumun bilinçlenmesine katkıda bulunarak siyasi partilerin iklim politikalarını güçlendirmeleri için baskı oluşturabilirler. Bu iş birliği ve baskı mekanizmaları, siyasi partilerin ve liderlerinin, iklim değişikliği konusunda daha etkin ve somut adımlar atmasını cesaretlendirebilir. Sonuç olarak, siyasi partilerin aracılığı ve çalışmalarlarıyla iklim değişikliğiyle ilgili politikaların topluma yayılması, toplumsal bilincin oluşması hem ulusal hem de küresel düzeyde iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir rol oynamaktadır.

Bu doğrultuda, partilerin 2023 Milletvekiliği Genel Seçimi ve 2024 Mahalli İdareler Seçimi için hazırladıkları seçim beyannameleri incelenmiştir. Bu incelemede, Türkiye'deki siyasi partilerin çevre ve iklim değişikliği konularına ilişkin söylemlerin kapsamına ve dağılımına bakılmıştır. Tablo 1 ve Tablo 2, partilerin çeşitli çevre ve iklim değişikliği temaları üzerine ne kadar yoğunlaştıklarını sayısal verilerle ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Partilerin Seçim Beyannamelerinde İklim Değişikliğiyle İlgili Terimlerin Kullanılma Sıklığı, 2023

Kelimeler	Türkiye İşçi Partisi	Adalet ve Kalkınma Partisi	Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi	İyi Parti	Milliyetçi Hareket Partisi	Altılı Masa	Yeniden Refah Partisi	Hak ve Özgürlükler Partisi	Vatan Partisi
Çevre	-	0.07	0.02	0.09	0.10	0.08	0.04	0.25	-
Ekoloji	0.21	-	0.30	0.02	0.01	0.02	0.01	-	-
İklim Değişikliği/Krizi	0.11	0.04	0.06	0.02	0.03	0.03	0.01	-	-
Küresel Isınma	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sürdürülebilirlik	-	0.08	-	0.09	0.07	0.07	0.03	-	-
İklim Yönetimi	-	-	-	-	-	-	0.01	-	-
Afet	-	0.24	0.20	0.17	0.13	0.12	0.03	-	-
Deprem	-	0.09	0.09	0.06	0.16	0.03	0.08	0.08	0.16
Dirençli	-	0.03	-	0.01	-	-	-	-	-
Yenilenebilir Enerji	0.11	0.02	0.01	0.03	0.01	0.01	0.01	-	-
Enerji	0.53	0.17	0.15	0.14	0.19	0.10	0.17	-	0.16
Yeşil Dönüşüm	-	0.03	-	0.03	0.01	0.03	-	-	-
Kömürden Çıkış	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Adil Geçiş	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbon	0.11	0.03	-	0.03	-	0.04	-	-	-
Net Sıfır	-	0.01	-	-	-	0.01	-	-	-
Sera Gazı	-	-	-	0.01	-	0.01	-	-	-
CO ₂ Emisyonu/Miktarı	-	-	-	-	-	0.01	-	-	-
Sıfır Atık	-	0.02	-	-	-	-	-	-	-
Su Yönetimi	-	-	-	0.02	-	0.01	-	-	-
TOPLAM ORAN	1.06	0.85	0.83	0.73	0.72	0.57	0.38	0.34	0.33

Kaynak: Partilerin Seçim Beyannameleri ve TEPAV hesaplamaları.

*Diğer partilerin beyannameleri bulunmadığı için incelenememiştir.

** Türkiye Komünist Partisi ve Halkın Kurtuluş Partisi'nin Seçim Beyannamelerinde ilgili terimlerden bahsedilmediği için tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 1, partilerin öncelikleri arasında belirgin farklar olduğunu göstermektedir. İktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi, afet (0.24 oran) ve deprem (0.09 oran) konularına vurgu yaparak bu alanlardaki politikalarını öne çıkarmaktadır. Muhalefet partileri arasında ise özellikle Türkiye İşçi Partisi, enerji (0.53 oranla) ve yenilenebilir enerjiye (0.11 oran) en çok vurgu yapan partidir.

Öte yandan, kömürden çıkış ve adil geçiş konularına hiçbir partinin yeterince önem vermediği görülmektedir. "Sıfır atık" ve "su yönetimi" kelimelerinin kullanım sıklığı, diğer kelimelere göre azdır. Bu durum, çevre sürdürülebilirliği ve kaynak yönetimi konularında daha fazla politika geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bir diğer deyişle, siyasi partiler iklim değişikliğiyle mücadeleye önem vermekte, fakat somut politikalar ve stratejiler oluşturma/geliştirme konusunda yetersiz kalmaktadır.

Tablo 2. Partilerin Seçim Beyannamelerinde İklim Değişikliğiyle İlgili Terimlerin Kullanılma Sıklığı, 2024

Kelimeler	Adalet ve Kalkınma Partisi	Büyük Birlik Partisi	Cumhuriyet Halk Partisi	Memleket Partisi	Millet Partisi	Emek Partisi	Halkın Kurtuluş Partisi	Türkiye İşçi Partisi	Hür Dava Partisi	Yeniden Refah Partisi	Vatan Partisi	Saadet Partisi	Hak ve Özgürlükler Partisi
Çevre	0.31	0.42	0.14	0.20	0.55	0.06	0.18	0.09	-	0.10	-	0.03	0.04
Ekoloji	0.02	0.07	0.08	0.04	-	-	-	0.16	-	-	-	0.00	-
İklim Değişikliği	0.12	0.05	0.08	-	0.04	-	-	0.04	-	-	-	-	-
Küresel Isınma	0.01	0.04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sürdürülebilirlik	0.23	0.20	0.11	0.12	0.13	-	0.05	0.02	-	0.06	-	-	-
İklim Yönetişimi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afet	0.34	0.30	0.42	0.36	-	0.10	0.05	0.25	0.05	0.06	-	-	-
Deprem	0.13	0.16	0.24	0.12	0.13	0.64	0.56	0.04	0.14	0.03	0.24	0.06	0.04
Dirençli	0.17	0.04	0.14	-	-	0.03	-	-	0.09	-	-	0.03	-
Yenilenebilir Enerji	0.07	0.04	0.05	0.04	0.09	-	-	-	-	-	-	-	-
Enerji	0.18	0.24	0.18	0.16	0.09	0.06	-	0.06	0.28	0.06	-	-	-
Yeşil Dönüşüm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kömürden Çıkış	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Adil Geçiş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbon	0.03	0.04	0.05	0.04	-	-	-	0.03	-	-	-	-	-
Net Sıfır	0.01	-	0.02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sera Gazı	-	0.02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CO ₂ Emisyonu/Miktarı	0.04	0.02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sıfır Atık	0.09	0.02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Su Yönetimi	0.01	0.04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.02	-
TOPLAM ORAN	1.77	1.71	1.50	1.08	1.02	0.89	0.84	0.70	0.57	0.30	0.24	0.15	0.09

Kaynak: Partilerin Seçim Beyannameleri ve TEPAV hesaplamaları.

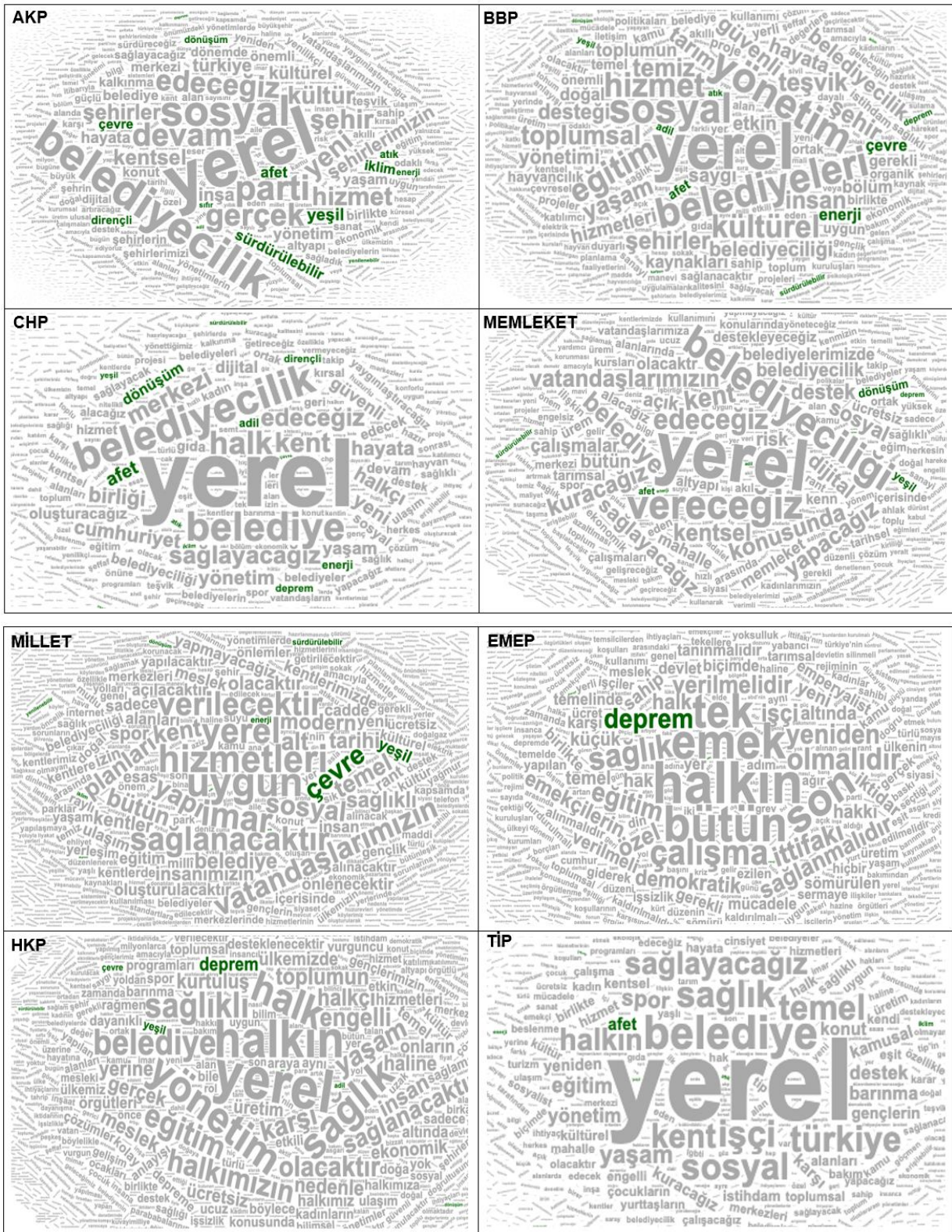
*Diğer partilerin beyannameleri bulunmadığı için incelenememiştir.

Tablo 2'de ise Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, Büyük Birlik Partisi'nin ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu konularda en fazla söyleme sahip partiler olduğu görülmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi, sürdürülebilirlik ve afet konularına vurgu yaparak bu alanlardaki politikalarını öne çıkarmaktadır. Muhalefet partileri arasında ise Cumhuriyet Halk Partisi, afet ve deprem konularına geniş yer vermektedir. Fakat iklim yönetişimi, yeşil dönüşüm, kömürden çıkış ve adil geçişle ilgili seçim beyannamelerinde yeterince vurgu yapılmamaktadır.

Siyasi partilerin, iklim değişikliği ve çevre konularına daha fazla ağırlık vererek sürdürülebilirlik, yenilenebilir enerji ve iklim yönetişimi konularında somut politikalar geliştirmesi önemlidir. Toplum ve sivil toplum kuruluşları ise siyasi partilere baskı yaparak bu konuların seçim beyannamelerinde daha fazla yer almasını sağlayabilir.

Şekil 1. Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Kullandıkları Kelime ve Kelime Gruplarının Ağırlıkları

Kaynak: Partilerin Seçim Beyannameleri ve TEPAV görselleştirmeleri.

Ayrıca, “deprem”, “afet” ve “çevre” kelimelerinin seçim beyannamelerinde çok fazla bahsedildiği görülmüştür. Bu terimlerin sıkça bahsedilmesi, seçmenlerin de bu konulara duyarlılığını artırmaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilebilir.

Ancak, Türkiye'deki siyasi partiler, iklim değişikliğiyle mücadelede net ve kararlı adımlar atma konusunda tereddütler yaşamakta ve somut ilerleme kaydedilememektedir. İklim Kanunu taslağının hala Meclis gündemine alınmamış olması, bu çekincelerin somut bir göstergesidir. Bu durum, partilerin iklim değişikliğiyle ilgili politikalarını hayata geçirme konusundaki isteksizliklerini ve belirsizliklerini yansıtmaktadır. İklim değişikliği ve dekarbonizasyon süreçlerinde daha etkin ve kararlı politikalar geliştirilmesi gerektiği açıkça ortadadır. Siyasi partilerin bu konuda daha proaktif ve cesur adımlar atması, Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelesinde başarılı olabilmesi için elzemdir.

Dünyada İklim Değişikliğine Karşı Partilerin Girişimleri

Dünya genelinde siyasi partiler, iklim değişikliğiyle mücadelede önemli rol oynamaktadır. Avrupa'da Yeşiller Partileri, ulusal hükümetlerde etkili olurken ABD ve Kanada gibi ülkelerde yerel yönetimler kapsamlı iklim eylem planları ile ön plana çıkmaktadır.

Almanya

Avrupa'da Almanya'nın Yeşiller Partisi (Bündnis 90/Die Grünen), 1980 yılında çevre hareketi, barış hareketi ve nükleer karşıtı hareketlerin birleşimiyle kurulmuştur². Parti, özellikle çevre koruma ve sürdürülebilirlik konularında öncü olmuş ve Almanya'nın enerji politikalarında önemli değişiklikler yapmıştır. Günümüzde Yeşiller, Almanya'daki federal hükümetin bir parçası olarak, iklim politikalarında aktif rol oynamakta ve karbon emisyonlarını azaltma hedeflerine yönelik önemli adımlar atmaktadır.

Yeşiller Partisi, Almanya'nın iklim değişikliğiyle mücadele konusunda daha iddialı bir taahhütte bulunmasını istemektedir. Buna karşılık, 2021 yılında seçim taahhüdü olarak aşağıdaki maddelerin üzerinde durmuştur³:

- Mevcut düşük faiz ortamının kaçırılmayacak kadar iyi bir fırsat olduğunu belirterek yeni ve ucuz kredilerin yeşil ekonomiye çok daha fazla yatırım yapılmasına olanak sağlayacağını ifade etmiştir. Parti, önümüzdeki on yıl içinde ekonominin "sosyo-ekolojik dönüşümü" için 500 milyar € harcama sözü vermiştir.
- Yeşillerin harcama planları, araç üretiminde otomasyon kullanımını önemli ölçüde artıracak ve önümüzdeki on yıl içinde sadece Almanya'da 400.000'e kadar iş kaybına neden olabilecek elektromobiliteye geçişin neden olduğu benzeri görülmemiş rüzgârlarla başa çıkmaya yardımcı olacaktır.
- Yeşiller, enerji ve dijital geçişler yoluyla yeni iş alanları yaratılacağını, servet vergisi ve refah ödemelerinde %50'lik bir artışla eşitsizliğin giderileceğini vaat etmektedir.
- Sadece elektrik sektöründe değil, yenilenebilir enerji alanında da yatırımların artırılması sözü vermiştir.
- Düşük gelirlilerin elektrik faturalarının azaltılması hedeflenmiştir.
- Tüm ürünlerin onarılmasını ve geri dönüştürülmesini teşvik eden döngüsel ekonominin yaygınlaştırılmasını taahhüt etmiştir.

² Conratt, D. P. (2024, June 9). Green Party of Germany. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Green-Party-of-Germany>

³ <https://www.dw.com/en/germany-the-green-partys-economic-plans/a-57275813>

Almanya'daki yerel yönetimler ise çeşitli projeler yürütmektedir:

- **Yeşil Çatılar:** Yağmur suyunu tutarak taşkınları azaltmak ve binaların enerji verimliliğini artırmak için kullanılmaktadır. Örneğin, Münih ve Stuttgart gibi şehirlerdeki yeni binalarda yeşil çatı zorunluluğu bulunurken Hamburg'da yeşil çatılar için vergiler yarıya indirilmiştir⁴.
- **Enerji Dönüşümü ve Yenilenebilir Enerji:** "Energiewende" olarak bilinen enerji dönüşüm politikası, yerel yönetimler tarafından aktif olarak desteklenmektedir. Bazı eyaletler, kendi yenilenebilir enerji hedeflerini belirleyerek federal hükümetin politikalarını desteklemektedir⁵.
- **İklim Adaptasyonu ve Aşırı Hava Olaylarına Hazırlık:** ExTrass projesi (2018-2021), Almanya'daki orta ve büyük ölçekli şehirlerin aşırı hava olaylarına karşı hazırlıklı olmasını sağlamak için çalışmaktadır. Potsdam, Remscheid ve Würzburg gibi şehirlerde iklim adaptasyonu ve azaltım projeleri yürütülmekte, bu süreçte şehirler arasında bilgi paylaşımı sağlanmaktadır⁶.
- **Sürdürülebilir Ulaşım:** Berlin ve Hamburg gibi şehirler, toplu taşıma altyapısını genişletmekte ve bisiklet yollarını artırmaktadır. Elektrikli otobüsler ve tramvay hatları kullanılmakta ve böylece düşük emisyon bölgeleri oluşturulmaktadır⁷.
- **Döngüsel Ekonomi ve Atık Yönetimi:** Tek kullanımlık plastiklerin yasaklanması ve geri dönüşüm oranlarının artırılması için çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Ayrıca, inşaat atıklarının yeniden kullanımı teşvik edilmekte ve ekonomik teşvikler sağlanmaktadır⁸.

ABD

ABD'de ise, federal düzeyde Yeşiller Partisi'nin etkisi sınırlı kalırken yerel yönetimler iklim değişikliğiyle mücadelede önemli adımlar atmaktadır. New York, Los Angeles ve Seattle gibi büyük eyaletler, kapsamlı iklim eylem planları ile ön plana çıkmaktadır. Bu planlar, karbon emisyonlarını azaltmak, enerji verimliliğini artırmak ve yenilenebilir enerji kullanımını teşvik etmek için çeşitli projeler içermektedir.

Amerika'daki Yeşiller Partisi'nin öncelikli hedefleri arasında aşağıdaki maddeler yer almaktadır:

- Fosil yakıtların kullanımdan kaldırılmasıyla sıfır karbon ekonomisine adil geçiş,
- Tek kullanımlık plastiklerin üretimine yönelik yasakların artırılması,
- Fosil yakıt kullanılmayan ısıtma sistemleri ve iklim değişikliğine uygun hale getirilmesi için 50 milyar sterlin ayrılması,
- Yeniden kullanım, onarım, geri dönüşüm, karbon nötr inşaat ve karbon yakalama teknolojilerine yatırım,
- Üreticiler için onarım hakkı ve enerji verimliliği zorunluluğu,
- Yeni evlerin ve binaların iklim üzerindeki etkisinin en aza indirilmesi,
- Yıkılan binalardan elde edilen malzemelerin yeniden kullanımı için teşviklerdir.

Yerel yönetimlerin ise iklim değişikliğine karşı yürüttüğü bazı önemli projeler aşağıda yer almaktadır (George, Kane & Tomer, 2023; EPA, 2017; Local Government Association, 2023):

⁴ <https://dialogue.earth/en/climate/9979-germany-s-green-roofs-offer-lesson-on-climate-change-adaptation/>

⁵ <https://www.climate-chance.org/en/card/germany-climate-multi-level-governance/>

⁶ <https://leibniz-irs.de/en/media/irs-dialog/the-multi-level-context-for-local-climate-governance-in-germany-the-role-of-the-federal-states>

⁷ <https://www.climate-chance.org/en/card/germany-climate-multi-level-governance/>

⁸ <https://www.climate-chance.org/en/card/germany-climate-multi-level-governance/>

- *PACE Programları*: Atlanta, Cincinnati ve Columbus eyaletlerinde enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji projeleri için düşük faizli kredileri sunan Property Assessed Clean Energy (PACE) programları uygulanmaktadır.
- *Yerel Enerji Devrimi ve Yeşil Bankalar*: Özellikle Washington D.C. ve Boston eyaletlerinde bankalar, yenilenebilir enerji projelerine yatırım yapmaktadır.
- *Sürdürülebilir Ulaşım*: Los Angeles'ta GreenLA İklim Eylem Planı ve Louisville'deki Sustain Louisville planı, ulaşım sektöründeki sera gazı emisyonlarını azaltmayı amaçlamaktadır.
- *İklim Adaptasyonu ve Dayanıklılık*: Oregon İklim ve Enerji Eylem Planı, sera gazı emisyonlarını ve fosil yakıt kullanımını azaltmayı hedeflemektedir.

Kanada

Kanada'daki siyasi partiler, iklim değişikliğiyle mücadelede farklı yaklaşımlar benimsemektedir. Önemli politikalardan bazıları aşağıda yer almaktadır⁹:

- *Liberal Parti (Liberals)*: 2035 yılına kadar net sıfır elektrik şebekesi kurmayı ve 2030'a kadar termal kömür ihracatını sona erdirmeyi planlamaktadır. Ayrıca, sıfır emisyonlu araçların teşvik edilmesi ve plastik kirliliğin sona erdirilmesi gibi çevre koruma önlemleri bulunmaktadır.
- *Muhafazakar Parti (Conservatives)*: Düşük karbonlu teknolojilere yönelik %30'a varan yatırım vergi kredisi sunmayı ve petrol ve gaz sektöründe beş yıllık hedefler belirlemeyi planlamaktadır. Ayrıca, taşkın risk haritalarının oluşturulması ve ulusal uyum stratejisinin tamamlanması gibi önlemler de bulunmaktadır.
- *Yeşiller Partisi (Green Party)*: Karbon nötr inşaat projeleri, karbon yakalama teknolojileri ve geri dönüşüm girişimlerine yatırım yapmayı planlamaktadır. Ayrıca, üreticiler için onarım hakkı ve enerji verimliliği zorunluluğu gibi düzenlemeler getirmeyi amaçlamaktadır.

Kanada'daki yerel yönetimler ise, iklim değişikliğiyle mücadelede çeşitli stratejiler ve projeler yürütmektedir. Toronto ve Vancouver gibi büyük şehirler, kapsamlı iklim eylem planları geliştirmiştir. Toronto'nun "TransformTO" planı, 2050 yılına kadar net sıfır karbon emisyonu hedeflemektedir. Bu plan, enerji verimliliği projeleri, yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım ve toplu taşıma sistemlerinin iyileştirilmesini içermektedir. Vancouver'ın "Climate Emergency Action Plan" (CEAP), 2030 yılına kadar karbon emisyonlarını %50 azaltmayı hedeflemekte ve sıfır karbonlu yeni binaların inşasını teşvik etmektedir. Ayrıca, şehirler döngüsel ekonomi ilkelerine odaklanarak atık yönetimi ve geri dönüşüm projelerini hayata geçirmektedir. Calgary ve Edmonton gibi şehirler de benzer şekilde yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerine yatırım yapmaktadır. Bu girişimler, Kanada'nın yerel yönetimlerinin iklim değişikliği ile mücadelede aktif rol oynadığını göstermektedir¹⁰.

Türkiye ile Yurt Dışı Örneklerin Karşılaştırması

Dünyadaki bu deneyimlerle Türkiye karşılaştırıldığında, Almanya'da Yeşiller Partisi'nin enerji dönüşümü ve yenilenebilir enerji yatırımları konusundaki kararlı politikaları, Türkiye'deki partilere örnek teşkil edebilir. Almanya'da yerel yönetimlerin yürüttüğü yeşil çatı projeleri, enerji

⁹ <https://globalnews.ca/news/8110205/canada-election-complete-list-of-promises-about-tackling-climate-change/>

¹⁰ <https://newsinteractives.cbc.ca/elections/federal/2021/party-platforms/>

dönüşümü politikaları ve sürdürülebilir ulaşım projeleri, Türkiye'deki yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadele stratejilerini şekillendirmede faydalı olabilir. ABD'de yerel yönetimlerin iklim eylem planları ve PACE programları, Türkiye'deki yerel yönetimlerin de benzer projeler geliştirmesi için bir model oluşturabilir. Kanada'da ise, Liberal Parti'nin 2035 yılına kadar net sıfır elektrik şebekesi kurma planı ve Yeşiller Partisi'nin karbon nötr inşaat projeleri, Türkiye'deki siyasi partilerin iklim politikalarını daha somut ve kapsamlı hale getirebilmeleri için önemli örnekler sunmaktadır.

Türkiye'deki siyasi partilerin, Almanya, ABD ve Kanada gibi ülkelerdeki başarılı örneklerden ilham alarak iklim değişikliğiyle mücadelede daha net ve kararlı adımlar atmaları gerekmektedir. Siyasi partilerin, iklim politikalarını etkin bir şekilde savunmaları ve toplumu bu konuda bilinçlendirmeleri, Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelesinde başarılı olabilmesi için kritik öneme sahiptir. Yerel yönetimlerin hazırladığı stratejik planlar, bünyelerinde bulundurduğu iklim değişikliğiyle ilgili birimler ve yapılan projeler; Türkiye'nin bu mücadelesinde önemli rol oynamaktadır.

Karşılaşılan Zorluklar

Siyasi partiler, iklim değişikliğiyle mücadelede çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Ancak, en büyük zorluk, toplumsal bilinç düzeyinin düşüklüğü ve yasal ve kurumsal eksikliklerin olmasıdır. Toplumun bu konuya yeterince önem vermemesi, siyasi partilerin de bu konuda etkili politikalar geliştirme ve bu doğrultuda harekete geçme konusunda çekingen davranmasına neden olmaktadır. Bu noktada ikili bir etkileşimsel ilişki söz konusudur. Toplum, iklim değişikliği ve etkilerine karşı yeterince tepki gösteremezken siyasi partiler de bu konuda cesur adımlar atmaktan kaçınmaktadır.

İklim değişikliği ve çevre konusundaki toplumsal bilincin düşük olması, sürdürülebilir politikaların benimsenmesini ve uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Toplumsal bilinç ve farkındalık artırıcı kampanyaların yetersizliği, bireylerin ve işletmelerin sürdürülebilir davranışlar benimsemelerini engellemektedir. Bu durum, iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik politikaların etkinliğini sınırlamaktadır. Çevreye duyarlı tüketim alışkanlıkları ve enerji tasarrufu konusunda yeterli bilgi ve motivasyon bulunmaması, bu politikaların hayata geçmesini zorlaştırmaktadır.

Örneğin, enerji tasarrufu konusunda toplumun bilinç seviyesinin düşük olması, elektrik tüketimini azaltmaya yönelik politikaların etkinliğini kısıtlamaktadır. Birçok kişi, enerji tasarruflu cihazların kullanımının uzun vadede maliyet tasarrufu sağlayacağını bilmemekte veya bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaktadır. Bu durum, enerji verimliliği projelerinin uygulanmasını zorlaştırmakta ve enerji tüketiminin yüksek olmasına neden olmaktadır. Benzer şekilde, atık yönetimi ve geri dönüşüm konularında toplumsal bilinç eksikliği, atık azaltma politikalarının etkinliğini sınırlamaktadır.

Ayrıca, yasal ve kurumsal çerçevenin yetersiz olması, iklim politikalarının uygulanabilirliğini zorlaştıran bir diğer önemli faktördür. İklim değişikliğiyle ilgili yasa ve yönetmeliklerin eksikliği ve özellikle mevcut yasaların yeterince uygulanamaması, sürdürülebilir politikaların hayata geçirilmesini engellemektedir. Böylece, ilgili kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği ve bürokratik engeller de önemli zorluklar arasında yer almaktadır.

Buna örnek olarak, Türkiye'de iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik kapsamlı bir İklim Kanunu'nun hala Meclis'te konuşulmuyor olması, bu alandaki çabaları kısıtlamaktadır. Mevcut yasaların yetersizliği ve yeni yasaların oluşturulması sürecindeki gecikmeler, iklim politikalarının etkin bir şekilde uygulanmasını engellemektedir. Ayrıca, farklı kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği ve bürokratik engeller, iklim değişikliğiyle mücadelede bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesini zorlaştırmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye, iklim değişikliğiyle mücadelede önemli adımlar atmış olsa da, hala çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Siyasi partilerin bu konudaki girişimleri, toplumun iklim değişikliği farkındalığını artırma ve sürdürülebilir politikalar geliştirme açısından büyük önem taşımaktadır. Geçmişte siyasi partiler, programlarında daha çok kent ve kentleşme konularına değinirken günümüzde çevre, afet ve enerji başlıklarının öne çıktığı görülmektedir. Bu konuların sadece söylemde kalmayıp uygulanabilir stratejilerle desteklenmesi gerekir.

Türkiye'de iklim politikaları, genellikle kamu kuruluşları, akademik çevreler ve sivil toplum örgütleri ile sınırlı kalmaktadır. Siyasi partilerin bu konuları daha geniş bir gündeme taşıması ve etkili politikalar üretmesi, bu sürecin tabana yayılmasına ve seçmen davranışlarını olumlu yönde etkilemesine katkı sağlayacaktır. Partilerin, seçim beyannamelerinde ve programlarında iklim değişikliği ve çevre konularına daha fazla yer vermesi, bu konuların toplumsal farkındalığını artırabilir ve seçmen davranışlarını olumlu yönde etkileyebilir.

Bu politikaların, toplumun geniş kesimleri tarafından anlaşılması, desteklenmesi ve benimsenmesi de büyük önem taşımaktadır. İklim değişikliğiyle mücadelede yalnızca politika yapımcıların ve devlet organlarının değil, aynı zamanda bireylerin ve toplulukların da aktif katılımı gereklidir. Bu noktada, **iklim adaleti odaklı bir iklim iletişimi politikası tasarımı** devreye girmelidir. İklim adaleti odaklı bir iklim iletişimi politikası, sosyal eşitlik ve adaleti göz önünde bulundurarak tasarlanmalıdır. Bu politika, toplumun kırılgan ve dezavantajlı kesimlerinin iklim değişikliğinden nasıl etkilendiğini ve bu etkilerin nasıl azaltılabileceğini açık bir şekilde anlatmalıdır. Bu iletişim politikası, çeşitli araçlar ve stratejiler kullanarak toplumun geniş kesimlerine ulaşmayı hedeflemelidir.

Bu nedenle, iklim iletişimi politikalarının tasarlanması için güçlü ve uyumlu bir **iklim yönetimi şarttır**. Kurumlar arasındaki iş birliğinin artırılması ve böylece konunun bütüncül bir biçimde ele alınmasıyla sürdürülebilir politikaların uygulanması kolaylaşacaktır. Bu bağlamda, ulusal ve yerel düzeydeki kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, akademik çevreler ve özel sektör temsilcilerinin bir araya gelerek oluşturduğu bir koordinasyon kurulu, iklim yönetimi sürecini güçlendirebilir. Bu kurul, politika ve stratejilerin koordinasyonunu sağlayarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkı sunacaktır.

Ayrıca, iklim değişikliği ve çevre konularında **toplumun bilinçlendirilmesi**, sürdürülebilir politikaların benimsenmesi ve uygulanması için kritik öneme sahiptir. Toplumsal farkındalık kampanyaları ve eğitim programları, bireylerin ve işletmelerin sürdürülebilir davranışlar benimsemelerine katkıda bulunabilir. Medya kampanyaları ve eğitim programları aracılığıyla toplumun bilinç seviyesi artırılmalı, çevreye duyarlı tüketim alışkanlıkları teşvik edilmelidir. Toplumun iklim değişikliği konusundaki bilinci arttıkça, siyasi partilerin de bu konuda daha fazla ilgilenmesi ve harekete geçmesi beklenmektedir. Çünkü vatandaşlara hayatlarını etkileyen iklim politikaları hakkında net ve ilgili bilgiler sağlamak esastır. Bu sadece toplumu

bilgilendirmekle ilgili değil, aynı zamanda belirli endişeleri ele almak, politikaların nasıl adil ve etkili bir şekilde hazırlandığını göstermek ve toplumun çoğu kesimini bu değişikliklere hazırlamakla (*no one left behind*) ilgilidir. Böylece, ileriye yönelik politikalar ve adil düzenlemeler oluşturularak bunların kamuoyuna doğru bir şekilde aktarılmasıyla iklim değişikliğiyle mücadele konusunda daha güçlü bir kolektif çaba ortaya konulabilir.